Mijloace de comunicare - evoluţii şi implicaţii culturale şi sociale

Cristina Cătană
Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ

Accelerarea exponenţială a progresului tehnic, mutaţiile ecologice, sociale, politice, estetice, care au depăşit tot ceea ce istoria umanităţii a cunoscut anterior, reprezintă trăsăturile caracteristice ale epocii actuale. Ritmul accelerat al schimbărilor, ce îşi are rădăcinile în sfera tehnologică şi în cea economică, s-a repercutat asupra tuturor celorlalte domenii ale vieţii sociale. Ca urmare, structurile sociale şi de producţie, care corespund – fiecare – unui anumit tip de activitate, tind să se modifice, să se organizeze rapid, în funcţie de tehnologiile şi obiectivele noi cu care sunt confruntate. Personalitatea umană trebuie să facă faţă acestui ritm al schimbării, prin parcurgerea unui rapid proces de adaptare profesională şi chiar de restructurare comportamentală.

Principalul factor al acestei revoluţii, calculatorul, este unealta şi ajutorul omului pentru a face faţă noilor provocări sociale. Dar, cel mai mare eveniment tehnologic şi, în acelaşi timp, social din secolul nostru care tocmai s-a încheiat, a fost apariţia Internetului. În domeniul Ştiinţei şi Tehnologiei Informaţiei, mari evenimente tehnologice, cu importante consecinţe sociale, au fost descoperirea tranzistorului, a circuitului integrat şi a calculatorului electronic.

Dezvoltarea Internetului a depins, evident, de tehnologie, dar, în egală măsură, şi de participarea, cu o amploare din ce în ce mai mare, a utilizatorilor la structurarea lui actuală. Astfel, factorii sociali s-au îmbinat cu factorii tehnologici, pentru ca Internetul să ajungă ceea ce a devenit astăzi. Odată pătruns în fibrele societăţii, Internetul a produs şi produce consecinţe dintre cele mai variate. Cea mai importantă dintre acestea este procesul de globarizare, societatea informaţională fiind – în esenţă – societatea care se bazează pe Internet. De asemenea, facilităţile de comunicare la distanţă – prin învăţământ la distanţă, tele-conferinţe, comerţul electronic, ş.a., au drept consecinţă virtualizarea relaţiilor umane.

BDD-A19252 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:59 UTC)

Rădăcinile nu trebuie uitate niciodată şi Internetul nu poate apărea în sine ca invenţie, fără origini bine stabilite. După consumarea dimensiunii constatative a realităţii on-line-ului în cultura contemporană, după ce „extazul comunicării" a fost depăşit, de la nivelul pur contemplativ al resurselor imense ale web-ului s-a trecut la o mutaţie către nivelul înţelegerii şi al gândirii. Este vorba de o schimbare reală a perspectivelor, dar şi a habitaturilor culturale.

Ca modalitate de cunoaştere organizată şi raţională, Internetul trebuie să evolueze nu doar sub fascinaţia noului absolut şi al inovaţiei, ci – mai ales – sub o atentă reorganizare şi raportare permanentă la prezent. Din punct de vedere al utilizării mediului virtual în promovarea culturii, se poate spune că Internetul este un mediu mai bun decât celelalte medii existente până acum şi nu doar un mediu complementar, asta deoarece Internetul înglobează avantajele tuturor celorlalte mijloace de transmitere a informaţiei care l-au precedat. Astfel, televiziunea, radioul, fotografia şi activitatea editorială pot funcţiona foarte bine în spaţiul virtual; arta fotografică, pictura, sculptura pot fi prezentate sub forma unor galerii virtuale şi oferite gratuit marelui public; de asemenea, muzica poate fi procurată mult mai uşor astfel.

Lectura on-line presupune o serie de modificări în planul cunoaşterii şi al interacţiunii dintre receptorul-consumator de informaţie şi textul scris. În faţa ecranului rece al unui calculator conectat la Internet, reacţiile sunt multiple şi diverse. Fiecare se găseşte în faţa unui browser puternic, dar libertatea asta îl poate anihila. Internetul oferă paradoxul maxim al comunicării, deoarece niciodată nu s-a putut da, în acelaşi timp, totul şi nimic, după cum niciodată informaţia nu a ţinut atât de mult de selectivitatea, abilitatea şi inteligenţa lectorului.

De la varianta digitală a manuscriselor de la Marea Moartă până la ştirile MTV, alegerea aparţine în exclusivitate navigatorului în Internet, asta dacă acesta nu face parte din categoria celor care îşi pierd ore în şir descărcând sute de fişiere sau accesând doar site-urile zilei. Aceste exemple pot ilustra perfect lenea de a gândi şi comoditatea ucigătoare, defecte care, prin intermediul Internetului, pot fi lesne „încurajate" şi chiar exacerbate.

Din punct de vedere al noilor modalităţi de accesare şi accesabilitate a informaţiei în cyberspaţiu, lectura de tip clasic îşi modifică radical coordonatele. Unitatea operei şi a autorului ce sunt legaţi inevitabil de coperţile unei cărţi se pierde într-o remodelare a nucleului ideatic în fragmente dispersate şi interconectate la maximum. Unitatea formală pare

BDD-A19252 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:59 UTC)

să dispară nu doar la nivel exterior, ci chiar şi înlăuntrul ideilor ce devin, la infinit, hyperlink-uri către oricâte alte locaţii noi. Nomadul virtual trebuie să se adapteze pentru a supravieţui, să ştie ce vrea, când şi cum vrea, pasivitatea lecturii nemaifiindu-i permisă. El este chemat mereu să stăpânească informaţia, să o de-fragmenteze, pentru a o reconstrui în contexte noi.

Evoluţia pe care o permite spaţiul virtual către adevărata realizare a ideilor ţine de mersul firesc al lucrurilor. Hârtia şi lectura de tip clasic pot oferi iluzia cunoaşterii prin materialitatea exagerată a informaţiei de care ne ataşăm prin cartea-obiect. Pe ecran, informaţia redevine ceea ce a fost dintotdeauna: virtualitate pură, pe care o putem stăpâni prin voinţa gândirii noastre libere. Se oferă astfel libertatea şi dreptul la un nou individualism, posibil doar în post-modernitatea erei Internetului. Această libertate poate fi, însă, fatală, se poate transforma într-o nouă sclavie – paradoxal – o sclaviei a propriei libertăţi. Soluţia de mijloc între hârtie şi monitorul-internet, superioară amândurora, este – se pare – cartea electronică, a cărei pondere, mai mult decât probabil, va creşte semnificativ în perioade următoare.

Avantajale pe care le presupune cartea electronică se referă, din punct de vedere editorial, la costuri (editarea unei cărţi în format electronic costă mult mai puţin – de zeci sau chiar sute de ori mai puţin – decât editarea unei cărţi în format tradiţional, pe hârtie), la timp (timpul care trece de la terminarea unui manuscris până la publicarea lui în format electronic se reduce foarte mult, iar eventualele greşeli de „tipar" pot fi uşor şi imediat remediate). Din punct de vedere al bibliotecilor, avantajele pe care le presupune cartea electronică sunt, fără îndoială, atât cele legate de preţuri, cât şi cele legate de spaţiu şi manevrabilitate, dar – poate – cel mai important avantaj al cărţii electronice este slăbirea presiunii exercitate asupra fondului forestier.

Sunt însă şi voci care afirmă că, deşi cartea electronică are anumite avantaje, ea nu va fi în măsură să înlocuiască niciodată cartea tipărită pe hârtie. Trebuie avut însă în vedere faptul că o carte nu este suportul prin care ea ajunge la public, ci textul pe care îl conţine. Faptul că acest text este scrijelit în piatră, că este tipărit pe hârtie sau că este în format electronic, nu reprezintă decât un amănunt care priveşte forma, nu esenţa cărţii, şi, de aceea, dintre diferitele modalităţi de imprimare a unui text, trebuie văzut care prezintă cele mai multe avantaje pentru cititor. Dacă facem o comparaţie între avantajele pe care le are cartea tipărită faţă de tăbliţa de lut,

BDD-A19252 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:59 UTC)

vom alege cartea tipărită. Acelaşi lucru se întâmplă însă şi dacă se compară cartea, aşa cum o ştim noi astăzi, tipărită pe hârtie, cu cea în format electronic.

Sigur, vor exista şi nostalgii după cartea tipărită; mulţi dintre contemporanii noştri, din diferite motive (de multe ori obiective) nu vor lectura vreodată cărţi electronice. Dar schimbarea se va produce. Dificultăţile tehnice şi financiare vor fi treptat depăşite, ca şi cele ce ţin de obişnuinţă. Tehnologia ultimilor ani a evoluat cu o viteză care permite prognoze optimiste şi în ceea ce priveşte depăşirea impedimentelor de ordin tehnic.

Means of Communications – Cultural and Social Evolutions and Implications

Abstract

We are living in a world of changes; those changes are based, first of all, on the technologically and scientifically evolution. The main responsable for this evolution is the computer, a machine that helps people to face the future. But the most important technological event is the Internet.

Today's society is based on Internet because of the facilities it offers concerning distance communications, electronic trade etc. It rises above all the other means of communications used until nowadays. With its use, we are able to create – in a virtual place – a virtual library, a virtual gallery of art, virtual music etc.

By the use of Internet, traditional reading may be radically transformed; the book looses its materialism and become virtual information. It is the electronic book (e-book) and its importance will rise constantly. The advantages of e-book are significant: lower prices of acquisition, shorter time for publishing, smaller place to deposit etc.

BDD-A19252 © 2002 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:01:59 UTC)